

Opetus - ja kulttuuriministeriö

E-KIRJE

OKM2010-000xx

KAS

Korhonen Ville

11.08.2010

Eduskunta

Suuri valiokunta

Viite

Asia

EU; Koulutus: Komission tiedonanto Uutta pontta ammatillista koulutusta koskevalle eurooppalaiselle yhteistyölle Eurooppa 2020 -strategian tueksi

U/E-tunnus:

EUTORI-numero:

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti selvitys komission tiedonannosta Uutta pontta ammatillista koulutusta koskevalle eurooppalaiselle yhteistyölle Eurooppa 2020 -strategian tueksi.

LIITTEET OKM2010-00062, COM(2010) 296 FINAL

KTPO/esik Koponen Johanna

02.08.2010

Asia

EU; Koulutus: Komission tiedonanto Uutta pontta ammatillista koulutusta koskevalle eurooppalaiselle yhteistyölle Eurooppa 2020 -strategian tueksi

Kokous

Liitteet

Viite

EU; Koulutus

EUTORI/Eurodoc nro:

-

U-tunnus / E-tunnus:

-

Käsittelyn tarkoitus ja käsittelyvaihe:

Komissio julkaisi 9.6.2010 ammatillista koulutusta koskevan tiedonannon "Uutta pontta ammatillista koulutusta koskevalle eurooppalaiselle yhteistyölle Eurooppa 2020 -strategian tueksi". Puheenjohtajanaan Belgian johdolla valmistellaan päätelmät ammatillisen koulutuksen eurooppalaisesta yhteistyöstä vuoteen 2020 syksyn 2010 aikana. Päätelmät on tarkoitus hyväksyä koulutus-, nuoriso- ja kulttuurineuvostossa 18.-19.11.2010.

Asiakirjat:

COM(2010) 296 final - Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - A new impetus for European cooperation in Vocational Education and Training to support the Europe 2020 strategy

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely:

SEUT art. 165 ja 166

Käsittelijä(t):

OKM / opetusneuvos Tarja Riihimäki, p. 160 77316
OKM / ylitarkastaja Johanna Moisio, p. 160 77304
OKM / ylitarkastaja Johanna Koponen, p. 160 77924

Suomen kanta/ohje:

Suomi pitää komission tiedonantoa ajankohtaisena ja perusteltuna. Se painottaa ajankohtaisia ja tärkeitä ammatillisen koulutuksen kehittämisen ja eurooppalaisen yhteistyön prioriteetteja. Suomi pitää hyvänä, että tiedonannon rakenne on linjassa eurooppalaisen koulutusyhteistyön vuoteen 2020 ulottuvien puitteiden kanssa. Ammatillista koulutusta koskeva Kööpenhaminan prosessi on olennainen osa eurooppalaisen koulutusyhteistyön tulevaisuuden puitteita eli ns. Koulutus 2020 -prosessia. Myös yhteys Eurooppa 2020 -strategiaan on tuotu esille selkeästi, mikä tukee ammatillisen koulutuksen roolia strategian tavoitteiden saavuttamisessa.

Tiedonannossa nostetaan esille ammatillisen koulutuksen tärkeä rooli kasvun ja osaamisen kehittämisessä Euroopassa ja edellytetään uudistuksia, jotka lisäävät ammatillisen koulutuksen relevanssia työelämän kannalta. Suomi näkee tämän erittäin tärkeänä ja on painottanut sitä kansallisessa ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien uudistamistyössä.

Osaamisen kehittämisen osalta Suomi haluaa korostaa, että koulutustarjonta tulee mitoittaa työelämän tarpeiden mukaisesti. Tätä tukevat tehokas työvoima- ja osaamistarpeiden ennakointi, jota toteutetaan alueellisesti, kansallisesti ja myös Euroopan tasolla.

Tiedonanto korostaa vahvasti ammatillisen koulutuksen vetovoiman parantamista. Tämä on perusteltua, sillä ammatillisen koulutuksen vetovoiman lisääminen on useissa Euroopan maissa iso haaste. Vetovoiman osalta tiedonannossa korostuu erityisesti koulutuksen laatu, joustavuus, sisältö ja järjestämisuodot sekä joustavat oppimispolut. Vetovoiman lisäämisessä Suomella on ollut hyviä kokemuksia myös mm. jatko-opintoväylän vahvistamisesta korkea-asteen opintoihin, jota myös tiedonannossakin painotetaan.

Tiedonanto korostaa ammatillisen koulutuksen laadun kehittämistä, mitä Suomi pitää tärkeänä. Koulutuksen laadunhallinta ja toiminnalle asetetut konkreettiset toiminnalliset ja laatuavoitteet edistävät myös liikkuvuuden ja vetovoiman lisäämistä. Laadun kehittämisen yhteydessä tiedonannossa mainitaan myös opettajien ja kouluttajien osaamiskehys (competence framework), jonka tarkempi rooli ja määrittely jäävät avoimeksi. Suomi edellyttää, että osaamiskehysten roolista ja käytöstä tulee käydä selventäviä keskusteluja ennen kuin sitä koskevia tarkempia tavoitteita asetetaan.

Tiedonannon tavoitteiden saavuttamisessa Suomi korostaa koulutuksen järjestäjien tehokkaan toiminnan merkitystä. Tämä on tiedonannossa jäänyt vähemmälle huomiolle. Koulutuksenjärjestäjien tehokas ja vaikuttava toiminta edistää koulutuksen vetovoimaa, laadukasta koulutuksen järjestämistä ja edistää mm. pätevien opettajien rekrytointia. Samoin toiminnan opiskelijalähtöisyys on tärkeä tavoite. Tehokas toiminta ja hyvä hallinto edellyttävät koulutusorganisaatioiden johtajien osaamisen kehittämistä, jotta esim. työelämäyhteistyö voidaan organisoida tehokkaalla ja vaikuttavalla tavalla.

Tiedonanto korostaa joustavaa ja helposti saavutettavaa ammatillista lisä- ja täydennyskoulutusta, mitä Suomi pitää hyvänä tavoitteena. Osaamisen kehittäminen työuran aikana edellyttää joustavaa koulutuksen ja työn vuorottelua ja mahdollisuuksia osaamisen päivittämiseen tai uudelleen suuntaamiseen.

Tiedonanto korostaa nivelvaiheiden aikaista ohjausta. Suomi haluaa lisätä, että oppimispolkujen muuttuessa yhä joustavammiksi ja monipolvisemmiksi ohjausta tarvitaan myös opintojen aikana sekä työelämässä tapahtuvan osaamisen kehittämisessä.

Ohjauspalveluilla voidaan myös edistää opintojen läpäisyä, joka ammatillisessa koulutuksessa vaatii edelleen lisäpanostusta.

Tiedonannossa kiinnitetään huomiota liikkuvuuden lisäämiseen. Suomi pitää tätä kannatettavana, sillä on tärkeää, että myös ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden liikkuvuus lisääntyy edelleen. Ammatillisen koulutuksen liikkuvuuden laajentumisen yhtenä edellytyksenä on opintosuoritusten siirtojärjestelmän toimivuus ja työssäoppimispaikkojen helppo saavutettavuus. Tästä syystä liikkuvuuden kehittämisessä tulee tehdä aktiivista yhteistyötä yritysten ja työnantajien kanssa. Suomen näkökulmasta liikkuvuutta voitaisiin lisätä huomattavasti jo pelkästään liikkuvuuteen suunnattujen resurssien lisäämisellä.

Pääasiallinen sisältö:

Komissio julkaisi 9.6.2010 ammatilliseen koulutusta koskevan tiedonannon "Uutta pontta ammatillista koulutusta koskevalle eurooppalaiselle yhteistyölle Eurooppa 2020 -strategian tueksi". Tiedonanto perustuu Eurooppa 2020 -strategiassa esitettyyn kehoitukseen lisätä ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta, ja siinä kartoitetaan kyseisen koulutuksen mahdollisuuksia lippulaivahankkeiden "Uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelma" ja "Nuoret liikkeellä" sekä viimeksi mainittuun sisältyvien nuorten työllistämispuitteiden suhteen.

Tulevaisuuden taitotarpeita koskevan ennusteen mukaan vuoteen 2020 mennessä työelämässä tarvitaan yhä enemmän korkeatasoista osaamista, joka edellyttää toisen ja korkea-asteen koulutusta (ja tutkintoja). Työpaikat ja sosiaaliset rakenteet muuttuvat sitä mukaa kun tuotteet ja prosessit edellyttävät korkeatasoista osaamista teknologian ja tietojen ja viestintätekniikan kehityksen myötä. Samaan aikaan väestö ikääntyy ja siirtyminen vähähiiliseen talouteen tulee väistämättömäksi. Ammatillisen koulutuksen on mukauduttava tapahtuviin muutoksiin. Nuorten on saatava ammatillisessa peruskoulutuksessa taidot, joita välittömästi tarvitaan kehittyvillä työmarkkinoilla. Niitä ovat tietotekniset taidot, sekä hyvin hallitut avaintaidot, esimerkiksi digitaaliset taidot ja niihin sisältyvät digitaalinen lukutaito ja medialukutaito. Ammatillisella peruskoulutuksella voidaan merkittävästi vähentää Euroopan korkeaa nuorisotyöttömyyttä. Lisäksi aikuisten on pystyttävä päivittämään taitojaan ja osaamistaan ammatillisella täydennyskoulutuksella voidakseen vaihtaa uraa ja ammattia myös keski-ikäisenä.

Ammatillisella koulutuksella on myös pystyttävä vastaamaan laajempiin yhteiskunnallisiin haasteisiin ja etenkin edistämään sosiaalista osallisuutta. Ratkaisevan tärkeää on antaa kaikille työikäisille eväät talous- ja yhteiskuntaelämään osallistumiseen tarjoamalla helposti saavutettavia ja tasapuolisia koulutusmahdollisuuksia.

Tiedonannossa todetaan, että ammatillisen koulutuksen järjestelmät Euroopassa ovat hyvin erilaisia ja ne ovat sidoksissa omiin kansallisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin taustoihinsa. Ammatilliseen täydennyskoulutukseen sisältyy monenlaista ammatillisesti suuntautunutta koulutusta, jota järjestävät useat eri tyyppiset koulutuksen tarjoajat. Ammatillinen peruskoulutus tapahtuu suhteellisen säännellyissä kehyksissä, mutta ammatillisen täydennyskoulutuksen puitteita ei usein ole säännelty. Järjestelmille on kuitenkin yhteistä se, että niillä kaikilla on edessään haasteita ja kaikki kaipaavat nykyaikaistamista.

Ammatillisesta koulutuksesta vastaavat EU-valtioiden ministerit, Euroopan työmarkkinaosapuolet ja Euroopan komissio tarkastelevat Kööpenhaminan prosessin

ensisijaisia tavoitteita joulukuussa 2010. Sitä varten tässä tiedonannossa esitetään näkemys tulevaisuuden ammatillisesta koulutuksesta. Näkemys pohjaa Eurooppa 2020 - strategiaan – ja osaltaan edistää sitä – sekä vuoteen 2020 ulottuviin eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisiin puitteisiin. Lisäksi siinä otetaan huomioon EU:n uudistettu sosiaalinen toimintaohjelma ja EU:n nuorisostrategia.

Kansallinen käsittely:

EU30-jaosto 10.8.2010
(EU-ministerivaliokuna 12.11.2010)

Eduskuntakäsittely:

E-kirjelmä elokuu 2010
(Sivistysvaliokunta syyskuu 2010, 12.11.2010)
(Suuri valiokunta 12.11.2010)

Käsittely Euroopan parlamentissa:

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema:

-

Taloudelliset vaikutukset:

-

Muut mahdolliset asiaan vaikuttavat tekijät:

-

Asiasanat	koulut, koulutus, koulutus-, nuoriso- ja kulttuurineuvosto, koulutusohjelmat, ammatillinen koulutus
Hoitaa	OKM
Tiedoksi	TEM, VM, TH, STM, ALR, EUE, VNEUS, UM

FI

FI

FI



EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 9.6.2010
KOM(2010) 296 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE SEKÄ ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**Uutta pontta ammatillista koulutusta koskevalle eurooppalaiselle yhteistyölle
Eurooppa 2020 -strategian tueksi**

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE SEKÄ ALUEIDEN KOMITEALLE

Uutta pontta ammatillista koulutusta koskevalle eurooppalaiselle yhteistyölle Eurooppa 2020 -strategian tueksi

1. JOHDANTO

Euroopan menestyminen riippuu ratkaisevasti inhimillisen pääoman laadusta. Eurooppa 2020 -strategiassa¹ painotetaan voimakkaasti yleissivistävää ja ammatillista koulutusta keinona edistää ”älykästä, kestäväää ja osallistavaa kasvua”. Tämä tiedonanto perustuu Eurooppa 2020 -strategiassa esitettyyn kehotukseen lisätä ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta, ja siinä kartoitetaan kyseisen koulutuksen mahdollisuuksia lippulaivahankkeiden ”Uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelma” ja ”Nuoret liikkeellä” sekä viimeksi mainittuun sisältyvien nuorten työllistämispuitteiden suhteen.

Ammatillisella koulutuksella on huolehdittava kahdesta asiasta: sillä on täytettävä Euroopan tämänhetkiset ja tulevat taitotarpeet ja samalla lievennettävä talouskriisin sosiaalisia vaikutuksia ja helpotettava kriisistä toipumista. Kumpaankin haasteeseen vastaaminen edellyttää pikaisia uudistustoimia. Entistä parempien taitojen kehittämisen² tärkeys Euroopassa korostuu entisestään, kun otetaan huomioon maailmanlaajuinen kilpailu osaajista ja koulutusjärjestelmien kehittyminen Kiinan, Brasilian ja Intian kaltaisissa nousevissa talouksissa.

Tulevaisuuden taitotarpeita koskevan ennusteen mukaan vuoteen 2020 mennessä tarvitaan yhä enemmän keski- ja korkea-asteen tutkintoja.³ Työpaikat ja sosiaaliset rakenteet muuttuvat sitä mukaa kun tuotteet ja prosessit jatkuvasti kehittyvät tieto- ja viestintätekniikan vetäminä, kun väestö ikääntyy ja kun on siirryttävä vähähiiliseen talouteen. Koulutuksen – myös ammatillisen koulutuksen – on mukauduttava tapahtuviin muutoksiin. Nuorten on saatava **ammatillisessa peruskoulutuksessa** taidot, joita välittömästi tarvitaan kehittyvillä työmarkkinoilla, kuten tietotekniset taidot⁴, sekä hyvin hallitut avaintaidot⁵, esimerkiksi digitaaliset taidot⁶ ja niihin sisältyvät digitaalinen lukutaito ja medialukutaito. Ammatillisella peruskoulutuksella voidaan merkittävästi puuttua Euroopan korkeaan nuorisotyöttömyyteen. Sen lisäksi aikuisten on perinteisen ”koulutus–työlämä–eläke” -jatkumon muuttuessa pystyttävä päivittämään taitojaan ja osaamistaan **ammatillisella täydennyskoulutuksella**

¹ KOM(2010) 2020.

² Käsite ”taidot” kattaa eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä määritellyt tiedot, taidot ja osaamisen.

³ Cedefopin helmikuussa 2010 tekemän, vuoteen 2020 ulottuvia taitotarpeita koskevan ennusteen mukaan EU:ssa syntyy 15,6 miljoonaa uutta työpaikkaa korkea-asteen tutkinnon suorittaneille ja 3,7 miljoonaa uutta työpaikkaa toisen asteen tutkinnon suorittaneille. Sen sijaan tutkintoa vailla olevilta ja heikosti koulutetuilta vähenee 12 miljoonaa työpaikkaa.

⁴ KOM(2007) 496, ”Tietotekniset taidot 2000-luvulla”. Ennusteiden mukaan viiden vuoden kuluessa 90 % työpaikoista edellyttää tietoteknisiä taitoja (IDC, 2009).

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus elinikäisen oppimisen avaintaidoista, EUVL L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁶ KOM(2010) 245, ”Euroopan digitaalistrategia”.

voidakseen vaihtaa uraa ja ammattia keski-ikäisenä. Äskettäin annetussa ”Uudet taidot uusia työpaikkoja varten” -aloitetta koskevassa asiantuntijaraportissa⁷ esitetään useita suosituksia ammatillisen koulutusjärjestelmän molempia osa-alueita varten.

Lisäksi ammatillisella koulutuksella on pystyttävä vastaamaan laajempiin yhteiskunnallisiin haasteisiin ja etenkin edistämään sosiaalista osallisuutta. Ratkaisevan tärkeää on antaa kaikille työkäisille eväät talous- ja yhteiskuntaelämään osallistumiseen tarjoamalla helposti saavutettavia ja tasapuolisia koulutusmahdollisuuksia.

Kehittymässä oleva ympäristöystävällinen talous luo uusia työpaikkoja, joihin vaaditaan uusia taitoja. Ammatillisia koulutusjärjestelmiä olisi mukautettava sen varmistamiseksi, että työntekijöillä on mahdollisuus sovittaa osaamisensa ympäristön kannalta kestävän talouden työmarkkinatarpeisiin taitoihin perustuvan koulutuskäsityksen pohjalta.

Ammatilliseen koulutukseen Euroopassa kuuluu erilaisia kansallisia järjestelmiä, jotka ovat sidoksissa omiin taloudellisiin ja sosiaalisiin ympäristöihinsä. Ammatillinen peruskoulutus kuuluu yleensä toisen asteen koulutukseen⁸, mutta siihen voi sisältyä myös korkea-asteen koulutusta (”Fachhochschulen”, ”universities of applied sciences” tai ”vocational colleges” eli eri maiden ammattikorkeakoulut)⁹. Ammatilliseen täydennyskoulutukseen sisältyy monenlaista ammatillisesti suuntautunutta koulutusta, jota järjestävät useat eri tyyppiset koulutuksen tarjoajat. Ammatillinen peruskoulutus tapahtuu suhteellisen säännellyissä kehyksissä, mutta ammatillisen täydennyskoulutuksen puitteita ei usein ole säännelty. Järjestelmille on kuitenkin yhteistä se, että niillä kaikilla on edessään haasteita ja kaikki kaipaavat nykyaikaistamista.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 166 artiklan mukaan ”*Unioni toteuttaa ammatillista koulutusta koskevaa politiikkaa, joka tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia [...]*”. Vuonna 2002 käynnistetyllä Kööpenhaminan prosessilla¹⁰ on tuettu jäsenvaltioita niiden ammatillisen koulutuksen järjestelmien nykyaikaistamisessa. Prosessi on vauhdittanut oppimistuloksiin perustuvan lähestymistavan ja elinikäisen oppimisen mahdollisuuksien kehittämistä ja edistänyt yhteisten vertailuvälineiden laadintaa (Europass, eurooppalainen tutkintojen viitekehys, ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten ja arvosanojen eurooppalainen siirtojärjestelmä (ECVET) sekä ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen eurooppalainen viitekehys (EQAVET)).

Ammatillisesta koulutuksesta vastaavat EU-valtioiden ministerit, Euroopan työmarkkinaosapuolet ja Euroopan komissio tarkastelevat Kööpenhaminan prosessin ensisijaisia tavoitteita joulukuussa 2010. Sitä varten tässä tiedonannossa esitetään näkemys tulevaisuuden ammatillisesta koulutuksesta. Näkemys pohjaa Eurooppa 2020 -strategiaan – ja osaltaan edistää sitä – sekä vuoteen 2020 ulottuviin eurooppalaisen koulutusyhteistyön

⁷ KOM(2008) 868 ja asiantuntijaryhmän raportti ”Uudet taidot uusia työpaikkoja varten” -aloitteesta (2010).

⁸ EU:ssa toisen asteen opiskelijoista (ISCED-taso 3) oli ammatillisessa peruskoulutuksessa keskimäärin 51,5 %; osuus vaihteli Kyproksen 13 %:sta Itävallan 77 %:iin.

⁹ Ammatillisen koulutuksen polkuja koskevan komission tutkimuksen mukaan eri puolilla EU:ta noin 13 % opiskelijoista osallistuu korkea-asteen ammatilliseen koulutukseen ja noin 10 %:lla työssäkävivistä on toisen asteen tutkintoa ylempi muu kuin korkeakoulututkinto.

¹⁰ http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143_en.htm.

strategisiin puitteisiin¹¹. Lisäksi siinä otetaan huomioon EU:n uudistettu sosiaalinen toimintaohjelma¹² ja EU:n nuorisostrategia¹³.

2. UUTTA PONTTA AMMATILLISELLE KOULUTUKSELLE

Euroopan ammatillisen koulutuksen olisi vuoteen 2020 mennessä edistettävä sekä huippuosaamista että tasapuolisuutta EU:n elinikäisen oppimisen järjestelmissä, mikä osaltaan helpottaa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteisiin kuuluvan älykkään ja osallistavan kasvun saavuttamista. Siihen sisältyvät

- *ammattillinen peruskoulutus houkuttelevana opiskeluvaihtoehtona, jolla täytetään merkittävästi työmarkkinoiden tarpeita ja joka tarjoaa väylän korkea-asteen koulutukseen,*
- *helposti saatavissa oleva ammatillinen täydennyskoulutus, joka helpottaa eri elämäntilanteissa olevien ihmisten taitojen kehittämistä ja uran vaihtamista,*
- *joustavat järjestelmät, jotka perustuvat oppimistulosten ja tutkintojen tunnustamiseen ja tukevat yksilöllisiä oppimispolkuja,*
- *riittävä tuki muita heikommassa asemassa oleville opiskelijoille ja*
- *kansainvälinen liikkuvuus kiinteänä osana ammatillisen koulutuksen käytäntöjä.*

Tässä luvussa hahmotellaan niitä keskeisiä tekijöitä, joita on käsiteltävä Kööpenhaminan prosessin uudelleen käynnistämisen yhteydessä. Perustana ovat vuoteen 2020 ulottuvien eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisten puitteiden neljä painopistettä: elinikäinen oppiminen ja liikkuvuus, laatu ja tehokkuus, tasapuolisuus ja aktiivinen kansalaisuus sekä luovuus, innovointi ja yrittäjyys. Lisäksi siihen sisältyy ammatillista koulutusta koskevan kansainvälisen yhteistyön näkökulma.

2.1. Ammatillisen koulutuksen avainasema elinikäisessä oppimisessa ja liikkuvuudessa

Kun Euroopan väestörakenne muuttuu ja ihmiset yhä useammin vaihtavat ammattia kesken työuransa, taitojen jatkuvan päivittämisen tarve kasvaa, mikä lisää ammatillisen täydennyskoulutuksen suhteellista merkitystä. Sen vuoksi olisi maksimoitava koulutusmahdollisuuksien saatavuus eri tasoilla. Se saattaa edellyttää huomattavia muutoksia siihen, miten ja missä ammatillista koulutusta järjestetään ja tarjotaan, kuka sen tekee ja miten rahoitus hoidetaan.

Koulutukseen pääsy ja tutkintojen suorittaminen joustaviksi

On ilmeisen tarpeellista lisätä joustavuutta sen suhteen, miten oppimistuloksia voi hankkia, miten niitä arvioidaan ja millä tavalla ne johtavat tutkintoihin.

¹¹ EUVL C 119, 28.5.2009, s. 2.

¹² KOM(2008) 412.

¹³ KOM(2009) 200.

Työnantajien rooli ammatillisen täydennyskoulutuksen hankkimisessa kasvaa, ja kun muutoksia tapahtuu kiihtyvään tahtiin, työnantajien on tarjottava työntekijöilleen mahdollisuuksia intensiivisiin koulutusjaksoihin. Perinteisten ammatillisen peruskoulutuksen tarjoajien kuten ammattioppilaitosten on ehkä tarjottava jatkossa joustavaa ”à la carte”-täydennyskoulutusta heterogeenisiä opiskelijaryhmiä varten. Korkea-asteen oppilaitosten on todennäköisesti laajennettava toimintaansa ammatilliseen täydennyskoulutukseen ja tarjottava asiakaslähtöistä, työnantajien ja työntekijöiden – ennen kaikkea mikro- ja pienyritysten – tarpeisiin sovitettua koulutusta. Koulutuksen saannin joustavuuteen on yhdistettävä joustavat työjärjestelyt ja työmarkkinakäytännöt. Erityisenä haasteena on sovittaa yhteen työ, koulutus ja perhe, jotta naisten osallistumista saadaan lisättyä.

Epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen¹⁴ validoiminen avaa mahdollisuuksia taitojen kohentamiseen ja ihmisten palaamiseen työmarkkinoille. Sen toteutumisen kannalta on olennaista ammattitutkintojen määrittelemisen oppimistulosten perusteella, mihin eurooppalaisella tutkintojen viitekehyksellä ja ECVET-järjestelmällä pyritään; tätä lähestymistapaa on sovellettava koulutusjärjestelmän kaikissa osissa.

Yleisenä suuntauksena on, että taitoja on oltava entistä enemmän, mikä vaikuttaa ammatillisen koulutuksen ja korkea-asteen koulutuksen väliseen suhteeseen. On varmistettava aidosti avoin väylä ammatillisesta koulutuksesta korkea-asteen koulutukseen ja tuettava korkea-asteen ammatillista koulutusta, koska ne edistävät myös yhtä Eurooppa 2020 -strategian yleistavoitteista, jonka mukaan korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus on nostettava 40 prosenttiin. Kattavat kansalliset tutkintojen viitekehykset, jotka ovat linjassa eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen kanssa, helpottavat siirtymistä ammatillisesta koulutuksesta korkea-asteen koulutukseen. Molempien osa-alueiden olisi sisällyttävä tutkintojen viitekehysten ylimpiin tasoihin, ja eurooppalaisen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmän (ECTS) ja ECVET-järjestelmän olisi oltava hyvin lähellä toisiaan.

Ammatillisen perus- ja täydennyskoulutuksen tarjoamiin elinikäisen oppimisen mahdollisuuksiin on yhdistettävä ohjaus- ja neuvontapalveluja helpottamaan siirtymistä koulutuksesta työelämään ja työpaikasta toiseen. Julkisten työnvälityspalvelujen ohjaustoiminnassa on tehtävä tiivistä yhteistyötä koulutusjärjestelmien tarjoaman ohjauksen kanssa. Sekä nuorille että aikuisille on annettava valmiudet siirtymävaiheista selviämiseen kehittämällä heidän uranhallintataitojaan.¹⁵ Ohjaamisessa olisi suuntauduttava testien tekemisen sijasta kokeilemiseen eli nuorille olisi annettava tilaisuus tutustua useisiin eri ammattialoihin **ja uramahdollisuuksiin**. Huomiota olisi kiinnitettävä erityisesti naisten ja miesten tasa-arvoon, jotta nuoret rohkaistuisivat harkitsemaan ammatteja myös perinteisestä sukupuolijakaumasta poiketen.

Strateginen lähestymistapa liikkuvuuteen ammatillisessa koulutuksessa

Oppimistarkoituksessa tapahtuvaa kansainvälistä liikkuvuutta olisi hyvin tärkeää lisätä ammatillisen koulutuksen alalla ja varsinkin ammatillisessa peruskoulutuksessa sekä oppisopimuskoulutuksessa. Liikkuvuuden avulla helpotetaan sekä kielimuurien ylittämistä että itseluottamuksen, sopeutumiskyvyn, vastuuntunnon, työllistettävyyden ja kulttuurienvälisten taitojen kehittymistä. Eurooppa 2020 -strategiassa ja siihen kuuluvassa

¹⁴ Epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen validointia koskevat eurooppalaiset suuntaviivat (Cedefop 2009) on laadittu suoraan Kööpenhaminan prosessin tuloksena.

¹⁵ EUVL C 319, 13.12.2008, s. 4.

Nuoret liikkeellä -aloitteessa korostetaan oppimiseen liittyvää liikkuvuutta ja ehdotetaan, että siitä saatava hyöty olisi saatettava paremmin kaikkien nuorten saataville. Tämän tavoitteen mukaisesti olisi tarkasteltava uusia toimintatapoja, joilla ammatillisen koulutuksen ja erityisesti oppisopimuskoulutuksen puitteissa tapahtuvaa liikkuvuutta voitaisiin lisätä.

Muissa maissa suoritettavista opiskelu- tai harjoittelujaksoista on tullut tavanomainen osa ammatillista kouluttautumista niin opiskelijoille kuin opetushenkilöstölle. Tässä yhteydessä on syytä painottaa vieraiden kielten merkitystä ammatillisen koulutuksen opinto-ohjelmissa. Liikkuvuuden puitteissa hankitun koulutuksen tunnustaminen on varmistettava käyttämällä ECVET-järjestelmää. Työharjoittelujaksoihin yrityksissä liittyy erityisongelma siksi, että prosessissa on mukana yrityksiä, yleensä pk-yrityksiä. Niitä varten olisi oppisopimusoppilaiden liikkuvuutta koskevan pilottihankkeen tulosten mukaan perustettava liikkuvuutta tukevia rakenteita, joiden hoitamisesta vastaavat ammatillisen koulutuksen toimivaltaisten sidosryhmien verkot. Fyysisen liikkuvuuden lisäksi olisi edistettävä virtuaalista liikkuvuutta hyödyntämällä tieto- ja viestintätekniikkaa (sähköinen oppiminen). Koska liikkuvuuteen ammatillisessa koulutuksessa liittyy erityisiä hankaluuksia, olisi liikkuvuutta koskevat konkreettiset tavoitteet, joita laaditaan koulutusalan avoimen koordinoitimenetelmän puitteissa, asetettava korkealle etenkin ammatillisen koulutuksen osalta.

Ammatillisen koulutusjärjestelmän nykyaikaistaminen elinikäistä oppimista ja liikkuvuutta varten edellyttää kaikkien sidosryhmien vahvaa osallistumista ja sitoutumista. Viranomaiset kaikilla hallintotasoilla ovat ratkaisevan tärkeässä roolissa. Työmarkkinaosapuolia olisi kannustettava hoitamaan oma osansa koulutuksen järjestämiseksi, tarjoamiseksi ja rahoittamiseksi, ja lisäksi niiden olisi osallistuttava aktiivisesti liikkuvuudesta tiedottamiseen ja sen tukemiseen. Ihmisiä on motivoitava liikkuvuuteen ja elinikäiseen oppimiseen toimivilla ja riskittömillä rahoitusvälineillä ja -ohjelmilla (esimerkiksi koulutussetelit, yksilölliset oppimistilit ja koulutusrahastot).

Elinikäistä oppimista ja liikkuvuutta ammatillisessa koulutuksessa tukevien tärkeimpien toimien olisi kohdistuttava seuraaviin:

- joustavat ”à la carte” -järjestelyt, joilla maksimoidaan työnantajien, perinteisten koulutuksentarjoajien ja korkea-asteen oppilaitosten järjestämään ammatilliseen täydennyskoulutukseen pääsy ja joihin liittyy riittäviä taloudellisia kannustimia,*
- käytännössä avoimet väylät ammatillisesta koulutuksesta korkea-asteen koulutukseen sekä korkea-asteen ammatillisten koulutusohjelmien kehittäminen,*
- epävirallisen ja arkioppimisen laajamittainen validointi,*
- yhdenmetyt ohjaus- ja neuvontapalvelut, joilla helpotetaan siirtymävaiheita sekä opiskelija-uravalintoja,*
- tutkintojen avoimuuteen ja opintosuoritusten siirrettävyyteen tarkoitettujen eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen, ECVET-järjestelmän ja Europass-todistuksen järjestelmällinen käyttö vuoteen 2020 mennessä,*
- ammatillisen koulutuksen tarjoajien strategiat kansainvälistä liikkuvuutta varten ja liikkuvuutta helpottavat tukirakenteet.*

2.2. Lisätään ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta ja huippuosaamista parantamalla laatua ja tehokkuutta

Ammatillisen koulutuksen houkuttelevuus ja huippuosaaminen riippuvat monista tekijöistä. Yksilön näkökulmasta houkuttelevuuteen vaikuttavat lyhyellä ja pitkällä aikavälillä saavutettavat tulokset, jotka helpottavat koulutuksesta työelämään siirtymistä, tiettyjen ammattien taitajien tarve¹⁶, palkkataso ja uramahdollisuudet. Kokonaisuutena tarkastellen ammatillisen koulutuksen houkuttelevuuden edellytyksiä ovat sen laatu ja tehokkuus, ensiluokkaiset opettajat ja kouluttajat, koulutuksen sopivuus työmarkkinoiden tarpeisiin sekä sen avaamat väylät jatkokoulutukseen – myös korkea-asteelle – ilman umpikujia.

Laadunvarmistuksen toteuttaminen ammatillisessa koulutuksessa

Vaikka laadunvarmistuksen merkitys tunnustetaan yleisesti, sitä koskevan politiikan ja ”laatukulttuurin” iskostuminen ammatilliseen koulutukseen ei näytä vielä toteutuneen. Äskettäin hyväksytyssä ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen eurooppalaisessa viitekehyksessä (EQAVET) hahmotellaan ohjelma sekä ammatillisen perus- että täydennyskoulutuksen **laadun** parantamiseksi. Sillä lisätään avoimuutta ja edistetään vastavuoroista luottamusta eri maiden ammattikoulutusjärjestelmien välillä. Euroopan tasolla varmistetaan laadunvarmistuksen kansallisten yhteyspisteiden välinen yhteistyö EQAVET-verkon puitteissa. Jäsenvaltioissa tarvitaan järjestelyjä, joilla luodaan puitteet laadunvarmistukselle, mukaan lukien koulutuksen tarjoajille suunnatut tukitoimet, joilla varmistetaan laadunvarmistuksen toteuttaminen ja siihen sitoutuminen kaikilla tasoilla.

¹⁶ Manpowerin tekemän ”Hot jobs 2009” -tutkimuksen mukaan taitovaje on tällä hetkellä suurin perinteisillä käsityöaloilla (kirvesmiehet, hitsaajat, putkiasentajat).

Opettajien ja kouluttajien muuttuvat roolit

Opettajilla ja kouluttajilla on keskeinen rooli ammatillisen koulutuksen uudistamisessa. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota heidän rekrytointiinsa, ammatilliseen kehittymiseensä ja asemaansa yhteiskunnassa. Kuten tässä tiedonannossa todetaan, ammatillisessa koulutuksessa tapahtuu tulevaisuudessa paljon muutoksia, jotka tuovat mukanaan haasteita niin opettajille kuin kouluttajille.¹⁷ Niitä ovat muun muassa uudet opetusmenetelmät, opetussuunnitelmien muokkaaminen, laadunvarmistus, johtaminen ja hallinnolliset tehtävät.

Opettajien ja kouluttajien tehtävät tulevat lähemmäksi toisiaan: työpaikalla toimiva kouluttaja tarvitsee enemmän pedagogisia taitoja ja hänen on toimittava tukijana ja mentorina, ja koulussa toimiva opettaja tarvitsee kouluttajan tavoin hyvät tiedot työpaikan käytännöistä. Tämä lähentyminen olisi otettava huomioon rekrytointipolitiikassa samoin kuin taitojen ja pätevyyden jatkuvassa kehittämisessä, joka olisi myös validoitava ja jolla olisi oltava vaikutus ammattistatukseen.

Ammatillinen huippuosaaminen ja avaintaitojen hyvä hallinta

Avaintaitojen painottamisesta on tulossa tärkeä prioriteetti myös ammatillisessa koulutuksessa.¹⁸ Avaintaidot ovat perusta elinikäiselle oppimiselle ja yksilöiden menestymiselle urallaan ja eri ammateissa. Avaintaitoja on kehitettävä edelleen vielä oppivelvollisuuskoulutuksen jälkeen niin ammatillisessa perus- kuin täydennyskoulutuksessa. Samaan aikaan tekniikan nopea kehittyminen edellyttää ”kovien” ammatillisten taitojen jatkuvaa parantamista.¹⁹ Haasteena onkin päästä mahdollisimman hyvään tasapainoon sekä ammattiosaamisen että avaintaitojen korkeatasoisen hallinnan välillä.

Jotta tarjolla oleva ammatillinen koulutus vastaisi mahdollisimman hyvin työmarkkinoiden tarpeita, olisi tehostettava työssäoppimisen eri muotojen käyttöä. Tutkimusten mukaan työssäoppiminen yleensä lisää työllisyysmahdollisuuksia työelämän alussa. Lisäksi työssäoppiminen helpottaa oppimistuloksiin perustuvan lähestymistavan kehittymistä ammatillisessa koulutuksessa ja siirtymistä osaamispohjaiseen oppimiseen sekä näyttötutkintoihin ja näyttöperusteiseen arviointiin (ammattiosaamisen näytöt). Sen vuoksi työnantajia olisi kannustettava lisäämään tarjoamiensa oppisopimus- ja harjoittelupaikkojen määrää.

Kumppanuuksilla lisää tehokkuutta ja merkittävyyttä työmarkkinoihin nähden

Kuten Eurooppa 2020 -strategiassa korostetaan, ammatillisen koulutuksen sidosryhmien väliset kumppanuudet ja varsinkin työmarkkinaosapuolten osallistuminen koulutuksen suunnitteluun, järjestämiseen, toteuttamiseen ja rahoittamiseen ovat edellytyksiä ammatillisen koulutuksen **tehokkuudelle** ja merkittävyydelle suhteessa työmarkkinoiden tarpeisiin. Monissa maissa kumppanuutta toteutetaan ammatillista osaamista käsittelevissä neuvostoissa²⁰, jotka osallistuvat työmarkkinoiden seurantaan sekä esimerkiksi

¹⁷ Cedefop, Suomen opetushallitus (2009): *Competence Framework for VET professions* (ammatillisen koulutuksen toimijoiden osaamiskehys).

¹⁸ Neuvoston päätelmät, annettu 11. toukokuuta 2010, elinikäistä oppimista tukevista taidoista ja aloitteesta ”Uudet taidot uusia työpaikkoja varten” – EUVL C 135, 26.5.2010, s. 8–11.

¹⁹ EU:ssa on vaikeutena tieto- ja viestintätekniikan taitajien puute, jonka vuoksi jopa 700 000 IT-alan työpaikkaa voi jäädä täyttämättä vuoteen 2015 mennessä – KOM(2010) 245, ”Euroopan digitaalistrategia”, kohta 2.6.

²⁰ Komission tutkimus työllisyyttä ja ammattitaitoa käsittelevistä EU:n tason alakohtaisista neuvostoista.

pätevyysvaatimusten, opetussuunnitelmien ja sertifiointin kehittämiseen. Työllisyyttä ja ammatitaitoa käsitteleviä Euroopan tason alakohtaisia neuvostoja koskeva pilottihanke on määrää aloittaa vuonna 2011, ja sillä pyritään levittämään tietoa alan suuntauksista ja parhaita käytäntöjä.²¹

Ammatillisen koulutuksen merkittävyyttä työmarkkinoiden kannalta voidaan parantaa kehittämällä ennakoivan suunnittelun välineitä, joiden avulla saadaan taidot ja työpaikat kohtaamaan.²² Tällaisen yhteensovittamisen perusteella ammatillisen koulutuksen tarjoajat yhteistyössä paikallisten työmarkkinaosapuolten edustajien kanssa pystyisivät mukauttamaan opetussuunnitelmia, jos ammattiosaajista on pulaa tai liikatarjontaa, jos esiintyy taitovajeita tai jos koulutus on vanhentunutta. Menetelmiä on parannettava, jotta ennakointivälineistä saadaan yhdenmukaisia ja vertailukelpoisia, ja on kehitettävä oppimistuloksiin perustuva yhteinen taitojen, tutkintojen ja ammattien luokittelujärjestelmä.

Ammatillisen perus- ja täydennyskoulutuksen laadun ja tehokkuuden parantamiseen tähtäävillä tärkeimmillä toimilla olisi pyrittävä

- toteuttamaan laadunvarmistusjärjestelmiä kansallisella tasolla, kuten EQAVETin puitteissa on suositeltu,
- laatimaan osaamiskehys ammatillisessa perus- ja täydennyskoulutuksessa toimiville opettajille ja kouluttajille,
- antamaan työntekijöille korkeatasoisia ja työmarkkinoiden kannalta merkittäviä ammatillisia taitoja hyödyntämällä entistä enemmän työssäoppimisen eri muotoja,
- tukemaan avaintaitojen kehittymistä, jotta varmistetaan opiskelijoiden ja työntekijöiden sopeutumiskyky ja joustavuus,
- parantamaan ammatillisen koulutuksen tarjonnan mukauttamista työmarkkinoiden muuttuviin tarpeisiin ennakoivan suunnittelun välineiden avulla ja yhteistyössä työmarkkinaosapuolten ja julkisten työnvälityspalvelujen kanssa.

2.3. Tasapuolisuus ja aktiivinen kansalaisuus

Koulutuksella on merkittävä osuus yhdenvertaisuuden, sosiaalisen osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden edistämisessä. Heikosti koulutettujen, maahanmuuttajataustaisten, työttömien ja erityistarpeita omaavien opiskelijoiden sosiaalinen syrjäytyminen on usein tulosta tiettyjen tekijöiden – heikon muodollisen pätevyyden ja puutteellisten perus- ja laaja-alaisen taitojen – kasautumisesta. Koulutus voi olla voimakas syrjäytymistä ehkäisevä vastavoima. Ammatillisen koulutuksen järjestelmillä on tässä erityisen tärkeä tehtävä.²³

Osallistava ammatillinen koulutus osallistavan kasvun hyväksi

²¹ Jotta pk-yritysten tarpeet tulisivat huomioituiksi, komissio tekee tutkimuksen mikro- sekä käsityöyritysten (tai sen tyyppisten) tulevista taitotarpeista vuoteen 2020 asti.

²² Uudet taidot uusia työpaikkoja varten -aloitetta koskeva asiantuntijaraportti (2010).

²³ Neuvoston päätelmät, annettu 11. toukokuuta 2010, koulutuksen sosiaalisesta ulottuvuudesta – EUVL C 135, 26.5.2010, s. 2–7.

Koulunkäyntinsä keskeyttävien osuuden pienentäminen 10 prosenttiin sekä peruskoulutuksessa että ammatillisessa koulutuksessa on yksi Eurooppa 2020 –strategian yleistavoitteista. Esimerkit eräistä maista, joissa on tarjolla korkeatasoista koulutusta ja oppisopimusjärjestelmiä, osoittavat, että ammatillinen koulutus voi tarjota koulunsa keskeyttäneille tilaisuuden päästä takaisin opiskelun pariin. Kun opiskelu ei ole luokahuoneisiin sidottua vaan tapahtuu työnteon yhteydessä, kun se on sidoksissa paikallisiin työmarkkinoihin ja kun siihen liitetään epävirallinen ja arkioppiminen, se voi olla houkutteleva vaihtoehto niille opiskelijoille, jotka eivät ole kovin akateemisesti suuntautuneita.

Opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin sovitettu ammatillinen koulutus on tärkeää osallisuuden lisäämiseksi. Koulutustarjonnasta olisi tehtävä joustavampaa ja moduuleihin perustuvaa, ja sen olisi tarjottava mahdollisuus yksilöllisiin oppimispolkuihin. Tällainen toimintatapa on tehokkaampi silloin, kun koulutus on osa tavanomaista ammatillista koulutusta eli sitä ei järjestetä kohderyhmien omina erityiskursseina. Tiettyjen ryhmien kuten vammaisten tai maahanmuuttajataustaisten integroiminen saattaa kuitenkin edellyttää lisätukea, esimerkiksi epävirallisen ja arkioppimisen validointia ja maahanmuuttajille tarkoitettuja kielikursseja.

Mitä täydellisemmin ammatillinen koulutus on integroitu koko koulutusjärjestelmään, sitä paremmin se voi edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa. Huippuosaamisen tason nostaminen ammatillisessa koulutuksessa, väyliä avaaminen ammatillisesta koulutuksesta korkea-asteen koulutukseen ja korkea-asteen ammatillisten koulutusohjelmien lujittaminen voivat kohottaa ammattiopiskelijoiden tulevaisuudentoiveita ja tarjota mahdollisuuksia sosiaaliseen nousuun.

Tätä tukemaan on oltava helposti saatavia ja oikein kohdennettuja ohjauspalveluja, jotka antavat alisuoriutumisen vaarassa oleville opiskelijoille lisätukea tärkeimmissä siirtymävaiheissa. Sen lisäksi on seurattava jatkuvasti ammattiopiskelijoiden ja etenkin riskiryhmiin kuuluvien työllistymisastetta samoin kuin opiskelijoiden sosiaalis-taloudellista profiilia koskevia tietoja ja ammatillisen koulutuksen keskeyttämisastetta.²⁴

Mitä enemmän ammatillisessa koulutuksessa otetaan huomioon muita kuin puhtaasti työmarkkinoihin liittyviä näkökohtia, sitä paremmin se edistää tasa-arvoa. Ammatillinen koulutus voi tukea ammatillisen ja sosiaalisen identiteetin kehittymistä samoin kuin ihmisten tunnetta toimijayhteisöihin kuulumisesta. Tämä lisää sosiaalista pääomaa, luottamusta ja yhteiskuntaan integroitumista. Aktiivisen kansalaisuuden avaintaitoja voidaan kehittää opetussuunnitelmilla, osallisuutta edistävillä työskentelytavoilla, opiskelijoiden osallistumisella päätöksentekoon sekä ammatillisen koulutuksen tarjoajien, paikallisyhteisöjen ja kansalaisjärjestöjen välisellä kumppanuudella.

Ammatillisella peruskoulutuksella voidaan osaltaan merkittävästi vähentää riskiryhmiin kuuluvien koulunkäynnin keskeyttämistä, parantaa koulutustasa-arvoa ja edistää sosiaalista nousua järjestämällä

- korkealaatuista koulutusta, jossa on keskeistä yksilöllisiin tarpeisiin sovitettu työssäoppiminen,*
- riskiryhmien saavutettavissa olevia väyliä ammatillisesta koulutuksesta korkea-asteen koulutukseen,*

²⁴ EQAVET-suositukseen sisältyvien indikaattoreiden 5 ja 6 mukaisesti.

- ammattiopiskelijoiden ja etenkin riskiryhmiin kuuluvien työllisyysasteen seuraamiseen sopivia ”jäljitysjärjestelmiä”.

Ammatillinen täydennyskoulutus sopii erityisen hyvin lisäämään riskiryhmien osallistumista työmarkkinoille tarjoamalla

- joustavia ja moduuleihin perustuvia yksilöllisiä oppimispolkuja,
- työssäoppimista, jossa keskitytään avaintaitojen hankkimisen,
- ohjauspalveluja ja aiemman oppimisen validointia varsinkin maahanmuuttajille helpottamaan heidän integroitumistaan yhteiskuntaan.

Aktiivisen kansalaisuuden edellyttämien avaintaitojen kehittämiseksi olisi

- lujitettava ammatillisen koulutuksen tarjoajien, paikallisyhteisöjen, kansalaisjärjestöjen, vanhempien ja opiskelijoiden välistä kumppanuutta.

2.4. Innovointi, luovuus ja yrittäjyys

Kuten Eurooppa 2020 -strategiassa painotetaan, eri koulutusjärjestelmien opetussuunnitelmissa olisi kiinnitettävä huomiota luovuuteen, innovointiin ja yrittäjyyteen. Jotta ammatillinen koulutus voisi täyttää tehtävänsä, sen on kehityttävä talouselämän ja yhteiskunnan muutosten mukaisesti.

Nykyaikaisissa, osaavissa ja korkealaatuisissa ammatillisen koulutuksen järjestelmissä tarvitaan **luovuutta ja innovointia** edistävää ajattelua, jonka keskiössä ovat yksilöt. Ammatillisen koulutuksen tarjoajien olisi edistettävä yhdessä viranomaisten ja yritysten kanssa luovuutta ja innovointeihin johtavia puitteita, jotka kannustavat riskinottoon ja kokeiluun.

Koulutuksen tarjoajien olisi hyödynnettävä kokemuspohjaista oppimista ja tarjottava opiskelijoille tilaisuuksia rutiineista poikkeavaan työhön epätyypillisissä tilanteissa. Näyttäisi olevan tarpeen lisätä aktiivista oppimista sekä työpaikoilla että koulussa annettavassa ammatillisessa koulutuksessa ja antaa opiskelijoille mahdollisuus kontrolloida ja kehittää omaa oppimistaan. Tähän tarkoitukseen voidaan käyttää myös innovatiivisia, luovia ja yksilöllisiin tarpeisiin mukautuvia tieto- ja viestintätekniisiä välineitä, esimerkiksi etäopiskelua, joilla parannetaan koulutuksen saatavuutta ja joustavuutta.

Samalla olisi tuettava kasvatusta **yrittäjyyteen**, mikä tarkoittaa oma-aloitteisuutta, kykyä toteuttaa ideat käytännössä, luovuutta ja itseluottamusta. Yrittäjyyskasvatusta olisi annettava kaikille ammattiopiskelijoille riippumatta opinto-ohjelmista ja opiskelualoista.²⁵ Sen avulla olisi saatava opiskelijat näkemään itsenäisen ammatinharjoittaminen yhtenä uravaihtoehtona ja annettava heille valmiudet oman yritystoiminnan käynnistämiseen. Yrittäjyydestä on tultava itsestään selvä osa opettajien ja kouluttajien osaamiskehystä. Euroopan tasolla olisi tuettava ja kehitettävä edelleen yrittäjyyskasvatusta koskevia hyviä käytäntöjä ja erilaisia aloitteita kuten verkkojen luomista, Erasmus nuorille yrittäjille -pilottihanketta sekä yrittäjyyttä edistäviä kouluttaja- ja yrittäjävaihtoja.

²⁵ Yrittäjyyttä ammatillisessa koulutuksessa koskeva asiantuntijaryhmän raportti (2009).

Ammatillisessa koulutuksessa voidaan tukea luovuutta, innovointia ja yrittäjyyttä

- *tarjoamalla kokemuspohjaista ja aktiivista oppimista, jotka edistävät opiskelijoiden tietoteknisten taitojen hankkimista, riskinottokykyä, aloitteellisuutta, uteliaisuutta, sisäsyntyistä motivaatiota ja kriittistä ajattelua,*
- *sisällyttämällä yrittäjyys ammatillisessa koulutuksessa toimivien opettajien ja kouluttajien osaamiskehykseen.*

2.5. Kansainvälinen yhteistyö ammatillisen koulutuksen alalla

EU:n ammatillisen koulutuksen politiikasta olisi käytävä laajempaa poliittista keskustelua, ja siihen olisi sisällytettävä vastavuoroinen oppiminen kansainvälisessä yhteisössä, mukaan luettuina kolmannet maat ja asiaankuuluvat kansainväliset järjestöt.

Jäsennetty yhteistyö voitaisiin aloittaa naapuruuspolitiikan piiriin kuuluvien maiden kanssa, ja sitä voitaisiin myöhemmin laajentaa laajentumisprosessissa mukana oleviin maihin Euroopan koulutussäätiön (ETF) tuella. Tällainen yhteistyö on osoittautunut kannattavaksi tuettaessa ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien ja laadukkaiden opetusmenetelmien kehittämistä kyseisissä maissa. Yhteiset eurooppalaiset vertailuvälineet ja poliittiset toimintatavat antavat hyödyllisen vertailukohdan kumppanimaiden, myös EU:hun liittymässä olevien maiden, ammatillisen koulutuksen uudistamista varten. Tällainen yhteistyö voi osaltaan edistää myös valtioiden välistä yhteistyötä ja alueellista kehitystä sekä parantaa laillisen liikkuvuuden hallintaa ja laittoman maahanmuuton torjuntaa.

Yhteistyötä voidaan edelleen lisätä OECD:n, Unescon (erityisesti UNEVOCin) ja ILO:n kanssa ammatillista koulutusta koskevassa tutkimustoiminnassa ja näyttöön pohjautuvassa poliittisessa päätöksenteossa (PIAAC-ohjelmaa koskeva yhteistyö).

3. AMMATILLISTA KOULUTUSTA KOSKEVAN EUROOPPALAISEN YHTEISTYÖN UUSI TOIMINTASUUNNITELMA

Ammatillista koulutusta koskevan eurooppalaisen yhteistyön käynnistymisen uudelleen vuoden 2010 lopulla on tapahduttava jäsenvaltioiden, komission ja työmarkkinaosapuolten tiiviin yhteistyön tuloksena. Sen yhteydessä olisi määriteltävä prioriteetit kymmeneksi seuraavaksi vuodeksi sekä lyhyemmän aikavälin tavoitteita, joita sidosryhmät tarkastelevat säännöllisesti. Tämä tiedonanto on komission panos ammatillisen koulutuksen uudistamisohjelmaan EU:ssa, ja siinä esitellään Eurooppa 2020 -strategiaa tukevia poliittisia ratkaisuja.

Ammatillisen koulutusalan eurooppalainen yhteistyö on tähän mennessä ollut menestyksestä. Erityisen tyytyväisiä voidaan olla tutkintojen avoimuutta ja opintosuoritusten siirrettävyyttä parantavien EU:n yhteisten välineiden kehittämiseen. Eurooppa 2020 -strategiassa asetetut tavoitteet edellyttävät kuitenkin selvästi paljon rohkeampia uudistuksia ammatillisessa koulutuksessa. Sen vuoksi komissio kehottaa ammatillisesta koulutuksesta vastaavia EU-valtioiden ministereitä ja eurooppalaisia työmarkkinaosapuolia

- hyväksymään kunnianhimoisen toimintasuunnitelman ammatillisen koulutuksen uudistamiseksi,

- määrittämään konkreettiset tavoitteet kymmeneksi seuraavaksi vuodeksi,
- sitoutumaan vakaasti ohjelman toteuttamiseen Eurooppa 2020 -strategian mukaisten kansallisten uudistusohjelmien puitteissa.

Tulevina kymmenenä vuotena on saavutettava tuloksia. Ensiksi on pantava pikaisesti täytäntöön EU:n yhteiset vertailuvälineet kuten eurooppalainen tutkintojen viitekehys, ECVET, Europass ja EQAVET. Siinä ovat pääosassa jäsenvaltiot yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa, ja työhön osallistuvat myös paikallis- ja alueviranomaiset, ammatillisen koulutuksen tarjoajat, opettajat ja kouluttajat sekä opiskelijat kaikilla tasoilla. Sovittujen toimien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään Euroopan tasolla olemassa olevia foorumeja, joita ovat esimerkiksi ammatillisesta koulutuksesta vastaavat johtavat virkamiehet (DGVT) ja ammatillisen koulutuksen neuvoa-antava komitea (ACVT), sekä asiaan liittyviä EU:n ohjelmia. Lisäksi Euroopan tason työmarkkinaosapuolten olisi Eurooppa 2020 -strategiassa esitetyn kehotuksen mukaisesti laadittava omia aloitteitaan ammatillisen koulutuksen houkuttelevuuden lisäämiseksi.

Yhteisön välineillä voidaan ratkaisevasti tukea sekä uudistusohjelmia että liikkuvuutta ammatillisessa koulutuksessa. Leonardo da Vinci -ohjelmasta on sen 15-vuotisen olemassaolon aikana tuettu yli 600 000:tta nuorten harjoittelupaikkaa, 110 000:tta ammattiopettajien ja -kouluttajien vaihtoa ja 2000:tta innovatiivista hanketta. Se antaa merkittävää tukea myös avoimuutta edistävien välineiden toteuttamiseen. Leonardo da Vinci -ohjelmalla olisi jatkossakin tuettava voimakkaasti ammatillisen koulutuksen **saatavuutta** ja siihen liittyvää liikkuvuutta ja innovointia elinikäisen oppimisen ohjelman puitteissa. Myös rakennerahastoja olisi hyödynnettävä mahdollisimman tehokkaasti tukemaan ammatillisten koulutusjärjestelmien uudistamista ja etenkin ihmisten osallistumista ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

Uudelleen käynnistettävän Kööpenhaminan prosessin hallinnoinnin on oltava koulutusalan avoimen koordinoitimenetelmän kehityksen mukaista, ja siinä on otettava huomioon Eurooppa 2020 -strategia ja Euroopan unionin asema globaalina toimijana. Näyttöön pohjautuvaa poliittista päätöksentekoa tuetaan edelleen Cedefopin ja ETF:n tutkimuksilla, asiantuntemuksella ja analyysillä sekä Eurostatin tuottamilla tilastotiedoilla.

SV

SV

SV



EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Bryssel den 9.6.2010
KOM(2010) 296 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

**Nya insatser för bättre EU-samarbete inom yrkesutbildning
för att stödja Europa 2020-strategin**

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

Nya insatser för bättre EU-samarbete inom yrkesutbildning för att stödja Europa 2020-strategin

1. INLEDNING

Humankapitalets kvalitet är av central betydelse för EU:s framgång. I Europa 2020-strategin¹ framhävs betydelsen av allmän och yrkesinriktad utbildning för att främja ”smart och hållbar tillväxt för alla”. Detta meddelande är ett svar på Europa 2020-strategins uppmaning om att göra yrkesutbildningen mer attraktiv, och det kartlägger dess potential med hänsyn till flaggskeppsinitiativen En agenda för ny kompetens och nya arbetstillfällen och Unga på väg, samt den tillhörande ramen för ungdomssysselsättning.

Yrkesutbildningen har två uppgifter: att vara ett verktyg som bidrar till att uppfylla Europas nuvarande och framtida kvalifikationsbehov och att samtidigt lindra krisens sociala följder samt underlätta återhämtningen från den. Denna dubbla utmaning kräver snabba reformer. Kvalifikationsutvecklingen² i Europa är ännu viktigare mot bakgrund av den världsomfattande tävlan om kunnande och den snabba utvecklingen av utbildningssystemen i tillväxtekonomier som Kina, Brasilien och Indien.

Prognoser för framtida kvalifikationsbehov visar att efterfrågan på examina från medelhög eller hög utbildning kommer att öka fram till 2020³. Den fortsatta IT-drivna utvecklingen av produkter och processer kombinerat med behovet av en koldioxidsnål ekonomi samt en åldrande befolkning gör att arbetstillfällen och sociala strukturer kommer att förändras. Utbildningen, även yrkesutbildningen, måste anpassas till dessa nya omständigheter. **Den grundläggande yrkesutbildningen** bör förse unga inlärare med sådana färdigheter som direkt kommer till nytta på en arbetsmarknad i förändring, som e-kompetens⁴, och med välutvecklade nyckelkompetenser⁵, som digital kompetens och medievana⁶. Den spelar en viktig roll i att tackla Europas höga ungdomsarbetslöshet. Eftersom det traditionella livsloppet ”utbildning – arbete – pension” kommer att förändras på grund av karriär- och arbetsbyten mitt i livet måste vuxna dessutom ha en möjlighet att uppdatera sin kompetens genom **yrkesinriktad fortbildning**. Den färskaste expertrapporten Ny kompetens för nya

¹ KOM(2010) 2020.

² Med ordet ”kvalifikation” avses kunskaper, färdigheter och kompetens såsom de definieras i den europeiska referensramen för kvalifikationer.

³ Enligt den prognos som gjordes av Cedefop i februari 2010 om framtida kvalifikationsbehov fram till 2020 kommer det i EU att finnas 15,6 miljoner nya jobb för personer med högskoleexamen och 3,7 miljoner nya jobb för personer med gymnasieutbildning. Däremot kommer antalet jobb att minska med 12 miljoner för dem som saknar utbildning eller har låg utbildning.

⁴ KOM(2007) 496 *E-kompetens för 2000-talet*. Enligt prognoser kommer det inom fem år att krävas färdigheter i informations- och kommunikationsteknik i 90 % av alla jobb (IDC, 2009).

⁵ EUT L 394, 30.12.2006, s.10, Europaparlamentets och rådets rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande.

⁶ KOM(2010) 245 *En digital agenda för Europa*.

arbetstillfällen⁷ innehåller ett antal rekommendationer för både den grundläggande yrkesutbildningen och den yrkesinriktade fortbildningen.

Målet med yrkesutbildningen är också att tackla större utmaningar i samhället, särskilt då det handlar om att främja social delaktighet. Det är av avgörande betydelse att se till att alla personer i arbetsför ålder har möjlighet att delta i det ekonomiska och sociala livet genom lättillgänglig utbildning med lika möjligheter.

Miljöanpassningen av vår ekonomi erbjuder nya arbetstillfällen som kräver nya färdigheter. Yrkesutbildningssystemen bör anpassas enligt kompetensbaserade utbildningskoncept så att de säkerställer att människor i arbete kan utveckla färdigheter som uppfyller de krav som en miljömässigt hållbar ekonomi ställer.

Yrkesutbildningen i Europa omfattar olika nationella system som grundar sig på ländernas specifika ekonomiska och sociala miljöer. Den grundläggande yrkesutbildningen är vanligtvis en del av utbildningen på gymnasienivå⁸ men omfattar även utbildning på högskolenivå (som i olika länder kallas *Fachhochschulen*, *universities of applied sciences* eller *vocational colleges*)⁹. I den yrkesinriktade fortbildningen ingår olika sorters yrkesutbildning som tillhandahålls av ett stort antal utbildningsanordnare. Den grundläggande yrkesutbildningen sker inom en förhållandevis reglerad ram, medan det ofta inte finns bestämmelser för den yrkesinriktade fortbildningen. Båda systemen står dock inför utmaningar och behöver moderniseras.

I artikel 166 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt står det att "Unionen ska genomföra en yrkesutbildningspolitik som ska understödja och komplettera medlemsstaternas insatser". Köpenhamnsprocessen¹⁰, som inleddes 2002, stöder medlemsstaterna i moderniseringen av yrkesutbildningen. Processen har stött utvecklingen av system som gäller läranderesultat och livslångt lärande samt gemensamma referensverktyg (Europass, den europeiska ramen för kvalifikationer (EQF), det europeiska systemet för överföring av meriter inom yrkesutbildning (ECVET) och den europeiska referensramen för kvalitetssäkring av yrkesutbildning (EQAVET)).

EU-ministrarna med ansvar för yrkesutbildning, arbetsmarknadens parter på europeisk nivå och Europeiska kommissionen kommer att se över prioriteringarna i Köpenhamnsprocessen i december 2010. Syftet med detta meddelande är därför att föreslå en vision för yrkesutbildningens framtid. Den bygger på och bidrar till Europa 2020-strategin och den strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete fram till 2020¹¹. Meddelandet tar också hänsyn till EU:s förnyade sociala agenda¹² och EU-strategin för ungdomar¹³.

⁷ KOM(2008) 868 slutlig och expertgruppens rapport *Ny kompetens för nya arbetstillfällen* (2010).

⁸ Den genomsnittliga andelen studenter i yrkesutbildning på gymnasienivå (ISCED-nivå 3) i EU var 51,5 %, men andelen varierade kraftigt, från 13 % på Cypern till 77 % i Österrike.

⁹ Enligt kommissionens undersökning om yrkesutbildningsvägar i hela EU är ungefär 13 % av studenterna inskrivna vid yrkeshögskolor och kring 10 % av den arbetande befolkningen har en eftergymnasial examen som inte är en högskoleexamen.

¹⁰ http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143_en.htm

¹¹ EUT C 119, 28.5.2009, s. 2.

¹² KOM(2008) 412.

¹³ KOM(2009) 200.

2. NYA INSATSER FÖR YRKESUTBILDNINGEN

Yrkesutbildningen i Europa ska fram till 2020 bidra till såväl spetskompetens som jämlikhet i EU:s system för livslångt lärande och därmed till Europa 2020-strategins målsättning om smart tillväxt för alla med hjälp av följande:

- *grundläggande yrkesutbildning som ett attraktivt utbildningsalternativ med hög arbetsmarknadsrelevans och förbindelseled till högre utbildning,*
- *lättillgänglig yrkesinriktad fortbildning för personer i olika livssituationer för att främja kompetensutveckling och karriärbyte,*
- *flexibla system som grundar sig på erkännande av läranderesultat, inklusive utbildningsbevis, och stöd till individuella utbildningsvägar,*
- *tillräckligt stöd till mindre gynnade grupper och*
- *rörlighet över gränserna som en integrerad del av yrkesutbildningen.*

I detta kapitel beskrivs de centrala element som kommer att tas upp i samband med Köpenhamnsprocessens nystart. Det bygger på de fyra prioriteringarna i den strategiska ramen för det europeiska samarbetet på utbildningsområdet fram till 2020: livslångt lärande och rörlighet, kvalitet och effektivitet, lika möjligheter för alla, aktivt medborgarskap och innovation samt kreativitet och företagande. I kapitlet behandlas också internationellt samarbete inom yrkesutbildningsområdet.

2.1. Yrkesutbildningens centrala roll inom livslångt lärande och rörlighet

På grund av förändringar i den europeiska befolkningens struktur och eftersom det blir allt vanligare att byta yrke mitt i karriären ökar behovet av en ständig kompetensutveckling, och därmed förstärks den yrkesinriktade fortbildningens betydelse. Därför bör tillgången till utbildning på olika nivåer maximeras. Detta kan innebära stora förändringar i hur, när och av vem yrkesutbildningen organiseras, tillhandahålls och finansieras.

Flexibel tillgång till utbildning och kvalifikationer

Det verkar finnas ett behov av en större flexibilitet i hur läranderesultat uppnås och utvärderas samt hur de leder till kvalifikationer.

Arbetsgivarnas roll i förmedlingen av yrkesinriktad fortbildning blir allt viktigare och i takt med utvecklingen måste de erbjuda sina arbetstagare möjligheter till intensiva fortbildningsperioder. Yrkeskolor och andra traditionella inrättningar för yrkesutbildning kan behöva införa flexibla ”à la carte”-koncept för yrkesinriktad fortbildning för heterogena grupper. Institutioner för högre utbildning måste förmodligen öppnas upp för yrkesinriktad fortbildning och erbjuda kundorienterad utbildning som är anpassad till arbetsgivarnas och arbetstagarnas behov, särskilt när det gäller mikro- och småföretag. Flexibel tillgång till utbildning måste gå hand i hand med en flexibel arbetsorganisation och arbetsmarknad. En särskild utmaning ligger i hur arbete, utbildning och familj kan kombineras för att öka kvinnors deltagande.

Validering av icke-formell och informell inlärning¹⁴ öppnar vägar för fortbildning och återinträde på arbetsmarknaden. För att detta ska uppnås spelar den metod för yrkesinriktade kvalifikationer som baserar sig på läranderesultat, och som främjas av EQF och ECVET, en avgörande roll. Denna metod måste ingå i alla delar av utbildningssystemet.

Den allmänna tendensen mot ”kompetenshöjning” påverkar förhållandet mellan yrkesutbildning och högre utbildning. Som en del av Europa 2020-strategins mål om att höja andelen personer med högre utbildning till 40 % måste man se till att det finns verkliga möjligheter till övergång mellan yrkesutbildning och högre utbildning och ett starkt stöd för den yrkesinriktade högre utbildningen. Omfattande nationella kvalifikationsramar i anslutning till den europeiska ramen för kvalifikationer underlättar möjligheten att byta mellan yrkesutbildning och högre utbildning. Kvalifikationsramarnas högsta nivåer bör omfatta båda sektorerna, och det europeiska systemet för överföring av studiemeriter (ECTS) samt det europeiska systemet för meritöverföring inom yrkesutbildningen bör i hög utsträckning överensstämja med varandra.

Livslångt lärande måste kombineras med vägledning och rådgivning inom både den grundläggande yrkesutbildningen och den yrkesinriktade fortbildningen för att underlätta övergången från studier till arbete och från jobb till jobb. Det måste finnas ett nära samarbete mellan den vägledning som erbjuds av den offentliga arbetsförmedlingen och den som erbjuds av utbildningssystemen. Både ungdomar och vuxna måste få hjälp att hantera övergångar genom yrkesplanering¹⁵. Vägledningskonceptet måste övergå från att sättas på prov till att prova på, och erbjuda unga människor en möjlighet att bekanta sig med olika yrken och karriärmöjligheter. Jämställdhetsfrågor bör ges särskild uppmärksamhet för att uppmuntra ungdomar att välja yrken utanför de traditionella könsrollerna.

Strategi för rörlighet inom yrkesutbildningen

Inom yrkesutbildningsområdet verkar det finnas ett brådskande behov av att stärka rörligheten över gränserna i lärandesyfte, i synnerhet i fråga om grundläggande yrkesutbildning och för lärlingar. Rörlighet kan bidra till att överbrygga språkbarriärer och utveckla självförtroende, anpassningsförmåga, ansvarsfullhet, anställbarhet och interkulturell kompetens. I Europa 2020-strategin och Unga på väg-initiativet understryks värdet av rörlighet i utbildningssyfte och det föreslås att alla ungdomar ska kunna utnyttja denna möjlighet. Inom ramen för detta bör man utforska nya innovativa sätt att öka rörligheten inom yrkesutbildning, särskilt för lärlingar.

Utbildningsperioder i andra länder ska göras till en naturlig del av yrkesutbildningen både för studerande och utbildningspersonal. I detta sammanhang är främmande språk inom yrkesutbildningen särskilt viktiga. Erkännande av arbetspraktik utomlands ska säkras genom det europeiska systemet för meritöverföring inom yrkesutbildningen. När det gäller praktikperioder i företag består utmaningen i hur man kan engagera företagen, i synnerhet de små och medelstora. Mot bakgrund av resultaten från pilotprojektet Rörlighet för lärlingar bör det upprättas lämpliga strukturer som drivs av nätverk av berörda parter inom yrkesutbildningen, med syfte att främja rörlighet. ”Virtuell rörlighet” (e-lärande) med hjälp av informations- och kommunikationsteknik bör främjas som ett komplement till fysisk rörlighet. Med tanke på yrkesutbildningens särskilda utmaningar bör den föreslagna normen för

¹⁴ Europeiska riktlinjer för validering av icke-formell och informell inlärning (Cedefop 2009) är ett direkt resultat av Köpenhamnsprocessen.

¹⁵ EUT C 319, 13.12.2008, s. 4.

rörlighet som tas fram inom den öppna samordningsmetoden för utbildningsområdet utgöra en ambitiös målsättning särskilt för yrkesutbildningen.

Moderniseringen av yrkesutbildningens system för livslångt lärande och rörlighet kräver alla berörda parter aktiva deltagande och engagemang. Offentliga myndigheter på alla nivåer spelar olika roller, men de är alla mycket viktiga. Arbetsmarknadens parter bör uppmuntras att delta i att organisera, tillhandahålla och finansiera utbildning, och de bör också spela en aktiv roll i att främja och underlätta rörlighet. Enskilda individer ska motiveras att delta i rörlighet och livslångt lärande genom effektiva och hållbara finansieringsverktyg och -program (t.ex. utbildningskuponger, individuella utbildningskonton, utbildningsfonder m.m.).

Nyckelåtgärderna inom yrkesutbildningen för att främja livslångt lärande och rörlighet ska fokusera på:

- *flexibla ”à la carte”-koncept för att maximera tillgången till yrkesinriktad fortbildning som erbjuds av arbetsgivare, traditionella utbildningsanordnare och institutioner för högre utbildning, i kombination med lämpliga finansiella stödåtgärder,*
- *verkliga möjligheter till övergång från yrkesutbildning till högre utbildning och utveckling av yrkesinriktad högre utbildning,*
- *omfattande validering av icke-formellt och informellt inlärande,*
- *integrerade väglednings- och rådgivningstjänster för att underlätta övergångar och utbildnings- och karriärval,*
- *systematisk användning av EQF, ECVET och Europass i syfte att säkra en större öppenhet i fråga om kvalifikationer och en möjlighet att överföra läranderesultat,*
- *strategier för rörlighet över gränserna för utbildningsanordnare. Dessa bör underlättas av lämpliga strukturer för främjande av rörlighet.*

2.2. Öka yrkesutbildningens attraktionskraft och spetskompetens genom kvalitet och effektivitet

Yrkesutbildningens attraktionskraft och spetskompetens beror på många faktorer. För en enskild individ beror attraktionskraften på kort- och långsiktiga resultat vad gäller enkel övergång från skola till arbete, efterfrågan på vissa yrken¹⁶, lönenivåer och karriärmöjligheter. Allmänt sett beror yrkesutbildningens attraktionskraft på dess kvalitet och effektivitet, en hög standard på lärare och instruktörer, anknytning till arbetsmarknadens behov samt de möjligheter den öppnar utan att leda till återvändsgränder vad gäller fortsatt utbildning, även inom högre utbildning.

Kvalitetssäkring inom yrkesutbildning

Trots att kvalitetssäkringens betydelse är allmänt erkänd verkar yrkesutbildningen fortfarande sakna ett gemensamt system för den och en så kallad ”kvalitetskultur”. Den nyligen antagna europeiska referensramen för kvalitetssäkring ger riktlinjer för **kvalitet** i både den grundläggande utbildningen och den yrkesinriktade fortbildningen. Den ökar öppenheten och bidrar till att stärka förtroendet mellan nationella yrkesutbildningssystem. På europeisk nivå säkras samarbetet mellan nationella referenspunkter för kvalitetssäkring genom nätverket för den europeiska referensramen för kvalitetssäkring av yrkesutbildning. På nationell nivå krävs det åtgärder för att bygga upp en referensram för kvalitetssäkring. I ramen ska det ingå stöd till utbildningsanordnare för att säkra att alla nivåer tillämpar ramen och förbinder sig till den.

Nya roller för lärare och utbildare

¹⁶ Enligt Manpowers analys *Hot jobs 2009* begränsas den nuvarande bristen på kompetens i huvudsak till den traditionella hantverkssektorn (snickare, svetsare och rörmokare).

Lärarnas och utbildarnas roll är central i moderniseringen av yrkesutbildningen, i synnerhet då det kommer till deras rekrytering, yrkesmässiga utveckling och ställning i samhället. Såsom beskrivs i detta meddelande är yrkesutbildningens framtid full av förändringar, och både lärare och utbildare¹⁷ står inför nya utmaningar som omfattar nya undervisningsmetoder, utformning av läroplaner, kvalitetssäkring, förvaltning och administrativa uppgifter.

Lärarnas och utbildarnas roller närmar sig varandra i och med att utbildare i arbetsplatsmiljö kommer att behöva en större pedagogisk kompetens och måste kunna ha en handledande och stödjande roll, medan skollärare i likhet med utbildare måste ha en god kännedom om arbetsmetoder. Denna tillnärmning bör återspeglas i rekryteringsförfaranden och i en löpande kompetensutveckling, som bör valideras och reflekteras i deras yrkesstatus.

Yrkesskicklighet i kombination med välutvecklade nyckelkompetenser

Att fokusera på nyckelkompetenser blir allt viktigare också inom yrkesutbildningen¹⁸. Nyckelkompetenserna är grunden för livslångt lärande och personlig karriär- och yrkesmässig framgång. De måste utvecklas utöver den obligatoriska skolgången, både inom grundläggande yrkesutbildning och inom yrkesinriktad fortbildning. Samtidigt förutsätter den snabba förändringen i teknologin en ständig förbättring av ”hårda” yrkesmässiga färdigheter¹⁹. Utmaningen ligger i att uppnå den bästa möjliga kombinationen av yrkesfärdigheter och nyckelkompetenser av hög kvalitet.

För att yrkesutbildningen i så stor utsträckning som möjligt ska motsvara arbetsmarknadens behov bör olika sorters arbetsbaserat lärande stärkas. Forskning visar att arbetsbaserat lärande ofta leder till bättre anställningsmöjligheter i början av yrkeslivet. Arbetsbaserat lärande underlättar också utvecklingen av det tillvägagångssätt inom yrkesutbildningen som bygger på läranderesultat, med en övergång till kompetensbaserat lärande, kompetensbaserade kvalifikationer och utvärdering (dokumentation av färdigheter). Därför bör arbetsgivare uppmuntras till att erbjuda så många lärlings- och praktikplatser som möjligt.

Effektivitet och arbetsmarknadsrelevans genom partnerskap

Såsom betonas i Europa 2020-strategin är partnerskap mellan berörda parter inom yrkesutbildningen och i synnerhet arbetsmarknadsparternas deltagande i yrkesutbildningens utformning, struktur, utbud och finansiering en nödvändig förutsättning för att yrkesutbildningen ska vara **effektiv** och motsvara arbetsmarknadens behov. I många länder sker detta partnerskap genom branschspecifika råd²⁰, som deltar i övervakningen av arbetsmarknaden, utvecklingen av kvalifikationsprofiler, kursplaner, utfärdande av intyg m.m. Pilotprojektet för europeiska branschråd om arbete och kompetens, som förväntas lanseras 2011, bör sprida information och bästa praxis om tendenser inom detta område²¹.

¹⁷ Cedefop, den finländska utbildningsstyrelsen (2009): *Competence Framework for VET professions*.

¹⁸ Rådets slutsatser av den 11 maj 2010 om kompetens till stöd för livslångt lärande och initiativet om ny kompetens för nya arbetstillfällen – EUT C 135, 26.5.2010, s.8.

¹⁹ EU hämmas av en brist på personer i IKT-yrken och kan komma att sakna den kompetens som krävs för att fylla så mycket som 700 000 IT-jobb 2015 – kapitel 2.6 i KOM(2010) 245 *En digital agenda för Europa*.

²⁰ Kommissionens undersökning om branschspecifika råd för kompetens och arbetsmarknad på EU-nivå.

²¹ För att ta hänsyn till små och medelstora företags behov genomför kommissionen en undersökning om framtida kvalifikationsbehov i mikro- och hantverksföretag fram till 2020.

Yrkesutbildningens arbetsmarknadsrelevans kan förstärkas genom att man utvecklar verktyg för planering framåt för att färdigheter och jobb ska matcha varandra²². På basis av en sådan överensstämmelse bör yrkesutbildningsanordnare i samarbete med representanter för den lokala arbetsmarknaden kunna anpassa kursplaner så att de tar hänsyn till kompetensbrister och –överskott, kompetensklyftor och föråldrade kvalifikationer. Det krävs förbättrade metoder för att göra planeringsverktygen sammanhängande och jämförbara. I detta ingår utvecklingen av ett gemensamt system för att klassificera färdigheter, kompetenser och yrken på grundval av läranderesultat.

De viktigaste åtgärderna för att förbättra den grundläggande utbildningens och den yrkesinriktade fortbildningens kvalitet och effektivitet bör sträva efter att:

- *införa kvalitetssäkringssystem på nationell nivå enligt rekommendationer i den europeiska referensramen för kvalitetssäkring av yrkesutbildning,*
- *utveckla ett kompetensramverk för lärare och utbildare i grundläggande utbildning och yrkesinriktad fortbildning,*
- *förse arbetstagarna med högklassig yrkesskicklighet som är relevant för arbetsmarknaden genom en ökad användning av olika sorters arbetsbaserat lärande,*
- *förstärka utvecklingen av nyckelkompetenser för att säkra inlärnarnas och arbetstagarnas anpassningsförmåga och flexibilitet,*
- *göra yrkesutbildningsanordnare mer lyhörda för arbetsmarknadens nya behov med hjälp av planeringsverktyg i samarbete med arbetsmarknadens parter och offentliga arbetsförmedlingar.*

2.3. Lika möjligheter och aktivt medborgarskap

Utbildning spelar en betydlig roll i att främja lika möjligheter, social delaktighet och aktivt medborgarskap. Att lågutbildade och inlärare med invandrarbakgrund, samt arbetslösa och personer med särskilda behov på utbildningsområdet är socialt utestängda beror ofta på ackumulerande faktorer som låga formella kvalifikationer och avsaknaden av grundläggande kunskaper och övergripande färdigheter. Utbildning kan vara ett kraftfullt verktyg för att motarbeta social utestängning, och yrkesutbildningssystemen spelar en särskilt viktig roll²³.

Inkluderande yrkesutbildning för att främja tillväxt för alla

En av de viktigaste målsättningarna i Europa 2020-strategin är att minska andelen personer som lämnar skolan i förtid till 10 %, både inom den allmänna utbildningen och yrkesutbildningen. Det framgår från exempel från en del länder med yrkesutbildning av hög kvalitet som omfattar lärlings- och praktiksystem att yrkesutbildningen kan erbjuda dem som avbryter sin utbildning en möjlighet att gå tillbaka till skolbänken. Arbetsbaserat lärande utanför klassrummet med nära koppling till den lokala arbetsmarknaden och icke-formellt och informellt lärande kan skapa ett intressant alternativ för dem som är mindre akademiskt orienterade.

²² Expertgruppens rapport *Ny kompetens för nya arbetstillfällen* (2010)

²³ Rådets slutsatser av den 11 maj 2010 om utbildningens sociala dimension – EUT C 135, 26.5.2010, s.2.

Det är viktigt att yrkesutbildningen är anpassad till inlärnarnas individuella behov för att öka allas deltagande. Utbildningsutbudet bör bli mer flexibelt och modulbaserat och erbjuda möjligheter till individuella lärandevägar. Sådana tillvägagångssätt är mer effektiva då de ingår som en del av den allmänna yrkesutbildningen och inte är strukturerade som specialkurser för vissa målgrupper. Det kan dock krävas ytterligare stöd för att integrera vissa grupper, som personer med funktionsnedsättning eller personer med invandrarbakgrund, t.ex. när det gäller validering av icke-formellt och informellt lärande och särskilda språkkurser för invandrare.

Ju mer integrerad yrkesutbildningen är i det övriga utbildningssystemet, desto större roll kan den spela för att främja social rättvisa. Genom att utveckla spetskompetens inom yrkesutbildningen, öppna nya vägar från yrkesutbildning till högre utbildning och förstärka programmen för yrkesinriktad högre utbildning kan man höja förväntningarna hos studerande inom yrkesutbildningen och erbjuda möjligheter till social rörlighet uppåt.

Allt detta kräver stöd från lättillgängliga och riktade vägledningstjänster, som i de viktigaste övergångsperioderna kan erbjuda ytterligare stöd till dem som riskerar att underpresterar. Det finns dessutom ett behov av ständig tillsyn över andelen studerande som får anställning efter yrkesutbildningsprogram (särskilt dem som tillhör riskgrupper) med uppgifter om de studerandes socioekonomiska profil och statistik över antalet personer inom yrkesutbildningen som avbryter sin utbildning²⁴.

Ju längre yrkesutbildningen lyckas sträcka sig utöver rent arbetsmarknadsmässiga aspekter, desto bättre kommer den att främja lika möjligheter. Yrkesutbildningen kan stödja både utveckling av människornas yrkesmässiga och sociala identitet och känslan av att tillhöra en grupp. Detta bidrar till socialt kapital, tillit och integration i samhället. Nyckelkompetenser för aktivt medborgarskap kan utvecklas genom kursplaner, deltagarstyrda arbetsmetoder, genom att inlärnarna deltar i beslutsfattandet och genom partnerskap mellan yrkesutbildningsanordnare, lokalsamhällen och civilsamhällets organisationer.

Grundläggande yrkesutbildning kan på ett betydande sätt bidra till att bekämpa avbrott av utbildning, förbättra lika möjligheter inom utbildningen och främja vertikal social rörlighet genom att:

- *erbjuda högklassig utbildning med fokus på arbetsbaserat lärande som anpassas efter individuella behov,*
- *se till att personer som tillhör riskgrupper har en möjlighet till övergång från yrkesutbildning till högre utbildning,*
- *att använda lämpliga ”spårningssystem” för tillsyn över sysselsättningsgraden hos personer som avslutat en yrkesutbildning, i synnerhet dem som tillhör en riskgrupp.*

Yrkesinriktad fortbildning ger särskilt goda möjligheter till att öka riskgruppernas deltagande på arbetsmarknaden med hjälp av:

- *flexibla och modulbaserade individuella lärandevägar,*

²⁴

Såsom beskrivs i indikatorerna nr 5 och 6 i rekommendationen om inrättandet av en europeisk referensram för kvalitetssäkring av yrkesutbildning.

- *arbetsbaserat lärande med fokus på nyckelkompetenser,*
- *vägledningstjänster och validering av tidigare lärande, i synnerhet för invandrare i syfte att underlätta deras integration i samhället.*

Med hänsyn till utvecklingen av nyckelkompetenser för aktivt medborgarskap bör

- *partnerskap mellan yrkesutbildningsanordnare, lokalsamhällen, civilsamhällets organisationer, föräldrar och inlärare förstärkas.*

2.4. Innovation, kreativitet och entreprenörskap

Såsom betonas i Europa 2020-strategin bör utbildningssystemens kursplaner fokusera på kreativitet, innovation och entreprenörskap. För att uppfylla sin roll måste yrkesutbildningen återspegla förändringar i ekonomin och i samhället.

Det behövs en vision om att skapa **kreativitet och innovation** med fokus på individer inom moderniserade yrkesutbildningssystem av hög kvalitet. Yrkesutbildningsanordnare bör i samarbete med myndigheter och företag skapa kreativitet och ett innovationsfrämjande ramverk som uppmuntrar till att ta risker och experimentera.

Yrkesutbildningsanordnare bör använda sig av erfarenhetsbaserat lärande och utsätta inlärarna för icke-rutinmässigt arbete och icke-typiska situationer. Det verkar finnas ett behov av att främja aktivt lärande både i arbets- och skolbaserad yrkesutbildning och att ge individer en möjlighet att kontrollera och utveckla sitt eget lärande, även med hjälp av innovativa, kreativa och skräddarsydda IT-verktyg, inklusive e-lärande, för att förbättra utbildningens tillgänglighet och flexibilitet.

Samtidigt bör utbildning som främjar **entreprenörskap**, dvs. initiativförmåga, en förmåga att förverkliga idéer, kreativitet och självförtroende uppmuntras och göras tillgänglig för alla inlärande inom yrkesutbildningen, oberoende av kursplan eller studieområde²⁵. Den bör höja medvetandet om möjligheten till eget företagande som karriärmöjlighet och erbjuda utbildning i hur man grundar sitt eget företag. Entreprenörskap måste bli en självklar del av lärarnas och utbildarnas kompetensramverk. På europeisk nivå bör man stödja olika initiativ, t.ex. skapande av nätverk, pilotprojektet Erasmus för unga entreprenörer, lärar- och företagrarutbyte för att främja och vidareutveckla entreprenörskap och god praxis inom området för entreprenörsutbildning.

Yrkesutbildningen kan stöda inlärarnas kreativitet, innovation och entreprenörskap genom att:

- *erbjuda erfarenhetsbaserat och aktivt lärande för att främja utvecklingen av e-kompetens och en kultur av risktagande, initiativ, nyfikenhet, inre motivation och kritiskt tänkande,*
- *inkludera entreprenörskap i kompetensramverket för lärare och utbildare inom yrkesutbildningen.*

²⁵

Expertgruppens rapport *Entreprenörskap inom yrkesutbildningen* (2009).

2.5. Internationellt samarbete inom yrkesutbildningsområdet

EU:s yrkesutbildningspolitik bör vara föremål för vidare politisk dialog och ömsesidigt lärande inom det internationella samfundet, inbegripet tredjeländer och berörda internationella organisationer.

Ett strukturerat samarbete kunde inledas med grannländerna och utökas till att omfatta utvidgningsländerna med stöd från Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen, vars deltagande har gett ett mervärde när det gäller att stödja utvecklingen av kursplaner och pedagogiska metoder av hög kvalitet inom yrkesutbildningen i dessa länder. De gemensamma europeiska referensverktygen och de politiska strategierna utgör viktiga referenser för moderniseringen av yrkesutbildningssystem i partnerskapsländer samt länder som håller på att ansluta sig till EU. Detta samarbete kan bidra till gränsöverskridande samarbete, regional utveckling, en bättre förvaltning av laglig rörlighet och till att bekämpa illegal invandring.

Samarbetet med OECD, Unesco (i synnerhet Unevoc) och ILO kunde främjas vad gäller forskning och kunskapsbaserad policyutformning inom yrkesutbildningsområdet (samarbete i OECD:s undersökning om vuxenbefolkningens kompetens PIAAC).

3. EN NY AGENDA FÖR EUROPEISKT SAMARBETE INOM YRKESUTBILDNING

Den nya ansatsen till europeiskt samarbete inom yrkesutbildningen i slutet av 2010 bör vara ett resultat av ett nära samarbete mellan medlemsstaterna, kommissionen och arbetsmarknadens parter. Inom ramen för detta samarbete bör man fastställa prioriteringar för de kommande tio åren med mer kortsiktiga mål som regelbundet ska ses över av de berörda parterna. Detta meddelande är kommissionens bidrag till agendan för modernisering av yrkesutbildningen i EU, och det innehåller politiska lösningar för att stödja Europa 2020-strategin.

Det europeiska samarbetet inom yrkesutbildningen har hittills varit framgångsrikt, i synnerhet i att införa ett antal gemensamma verktyg inom EU för att förbättra kvalifikationernas öppenhet och möjligheten att överföra dem. Den agenda som fastställs i Europa 2020-strategin kräver dock mycket djärvare tag i reformen av yrkesutbildningssystemen. Kommissionen uppmanar därför EU-ministrar med ansvar för yrkesutbildningsfrågor och arbetsmarknadens parter i Europa att:

- stödja en ambitiös agenda för modernisering av yrkesutbildningen,
- fastställa konkreta mål för det kommande årtiondet och
- visa en stark vilja att genomföra detta som en del av Europa 2020-strategins nationella reformprogram.

Under de kommande tio åren ska planerna förverkligas, först och främst genom ett snabbt genomförande av de gemensamma europeiska referensverktygen som EQF, ECVET, Europass och EQAVET. Medlemsstaterna spelar en central roll i partnerskapet med arbetsmarknadens parter och genom att engagera regionala och lokala myndigheter, yrkesutbildningsanordnare, lärare och utbildare och inlärare på alla nivåer. På EU-nivå kommer befintliga plattformar som mötena för generaldirektörer för yrkesutbildning och Rådgivande kommittén för yrkesutbildning samt relevanta EU-program att användas för att stöda utformningen och genomförandet av de överenskomna åtgärderna. Dessutom bör

arbetsmarknadsparterna på europeisk nivå i enlighet med Europa 2020-strategins uppmaning utveckla egna initiativ för att bidra till yrkesutbildningens attraktionskraft.

EU-instrumenten spelar en avgörande roll i att stödja både moderniseringen av och rörligheten i yrkesutbildningen. Under de 15 år som Leonardo da Vinci-programmet har funnits har det stött mer än 600 000 praktikplatser för ungdomar, 110 000 lärar- och utbildarutbyten inom yrkesutbildningen och 2 000 innovativa projekt. Det ger också ett viktigt stöd till införandet av öppenhetsfrämjande verktyg. Programmet bör fortsätta att starkt stödja tillgänglighet, rörlighet och innovation inom yrkesutbildningen inom ramen för det aktuella handlingsprogrammet för livslångt lärande. Strukturfonderna bör också utnyttjas på bästa möjliga sätt för att stödja moderniseringen av yrkesutbildningssystemen och i synnerhet enskilda individers deltagande i yrkesinriktad fortbildning.

Styrningen av den förnyade Köpenhamnsprocessen bör vara i överensstämmelse med den öppna samordningsmetoden på utbildningsområdet och knytas till Europa 2020-strategin samt beakta Europeiska unionens profil som en global aktör. Kunskapsbaserad policyutformning ska fortsätta stödjas av forskning, sakkunskap och analys från Cedefop och Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen samt av statistik från Eurostat.